

TREBALLS DE CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ DEL RETAULE BARROC DEDICAT A SANT ANTONI DE PÀDUA DE L'ESGLÉSIA DE SANT AGUSTÍ DE BARCELONA

CLASSIFICACIÓ GENÈRICA: Pintura sobre fusta

OBJECTE: Retaula

MATERIAL / TÈCNICA: Pintura a l'oli sobre fusta amb dauradura

TÍTOL / TEMA: Retaula barroc dedicat actualment a sant Antoni de Pàdua

AUTOR: Desconegut

DATA / ÈPOCA: Segle XVII. Escultura: 1690. Policromia: 1740

DIMENSIONS: 1,2 x 7 x 1 m aprox.

PROCEDÈNCIA: Capella de l'antic hospital de la Santa Creu, Barcelona

LOCALITZACIÓ: Església de Sant Agustí Nou, Barcelona

NÚM. DE REGISTRE DEL CRBMC: 11683

COORDINACIÓ: Josep Paret

RESTAURACIÓ: TdArt. Equip format per: Mía Marsé, Oriol Mora, Sandra Piris i Ana Ruiz de Conejo

ANY/S DE LA RESTAURACIÓ: 2011-2012

Gràcies a la concessió d'una subvenció de la Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya i d'una aportació del Gremi de Constructors d'Obres de Barcelona i Comarques, el retaule barroc dedicat a Sant Antoni de Pàdua, de l'església de Sant Agustí de Barcelona, ha recuperat l'esplendor que havia perdut pel pas dels anys i per algunes adversitats. L'obra, que és un dels pocs retaules barrocs provinents d'un monestir que es conserven a la ciutat de Barcelona, l'ha restaurat l'empresa TdART, sota la direcció del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya.

El retaule presenta una estructura de predel·la, dos pisos i àtic, i està dividit en tres carrers, el central més alt. Al primer pis es troba la fornícula amb la imatge de sant Antoni. No té els relleus ni plafons característics del barroc, sinó que els espais estan ocupats, o almenys ho estaven en origen, per escenes pintades (estructura una mica arcaica per l'època).

El retaule presenta les característiques columnes salomòniques amb sis espirals ornamentades amb pàmpols, ocells i *putti*. Les separacions entre escenes també estan ornamentades amb motius vegetals, ocells i àngels. Corona l'àtic la figura de Déu Pare.

La seva localització actual no és la d'origen. El seu emplaçament inicial podria haver estat la capella de l'antic l'hospital de la Santa Creu, però durant la Guerra Civil es va desmuntar i emmagatzemar. Cap els anys quaranta es torna a muntar, amb algunes variacions estructurals, en el seu emplaçament actual, l'església de Sant Agustí Nou, a Barcelona.

De les teles originals només se'n conserva una. Algunes hipòtesis assenyalen que aquestes es van destruir en un dels incendis que ha patit el retaule, mentre que d'altres assenyalen que es van salvar de la crema.

El retaule de Sant Antoni de Pàdua, tot i salvar-se d'una possible destrucció a la Guerra Civil, ha patit dos incendis bastant recents. El primer va tenir lloc la nit del 22 al 23 de maig de l'any 1975, provocat per un excés d'escalfor provinent de les espelmes dipositades a l'interior de l'església pels devots de santa Rita, que se celebra el dia 22 de maig. Aquest sinistre va afectar, sobretot, el lateral esquerre del retaule. El segon va tenir lloc l'any 1980, va ser intencionat i el va perpetrar una persona desequilibrada amb benzina i llumins. Les cremades provocades pel darrer succés afecten principalment el costat de l'epístola: el marc de la porta i el primer pis. En aquestes zones, la fusta, totalment carbonitzada, ha perdut la seva estructura i consistència.

Vista general del retaule abans i després de la intervenció

Els treballs de conservació–restauració, que s'han fet *in situ*, han durat tres mesos i els han executat un equip de quatre restauradors. L'actuació ha inclòs els processos següents: fixació general de la policromia, consolidació del suport, reforç estructural de la fusta de la zona cremada, neteja de la capa pictòrica, eliminació de repintades i reintegració volumètrica i cromàtica.

De tots els treballs de conservació–restauració portats a terme s'ha de destacar la neteja, amb l'eliminació de repintades, i la consolidació del suport a la zona cremada, ja que, a més de ser els processos més necessaris, són al mateix temps, els que més han fet variar l'aspecte de l'obra.

La neteja ha permès retirar la brutícia acumulada al llarg del temps, que enfosquia els colors i apagava la brillantor de l'or. De la mateixa manera, el fet d'eliminar les repintades ha servit per retornar a l'obra la qualitat de la policromia original.

Detall en procés de neteja

La consolidació i el reforç estructural de la zona cremada ha estat la part de la restauració més important i més necessària. S'ha aplicat i injectat una resina acrílica a tota la fusta per tal de retornar-li la duresa perduda. Al mateix temps, s'han reforçat les zones més afectades amb empelts de fusta de cedre i s'han reomplert els forats amb resina epoxi.

Per a la presentació final, s'ha seguit un criteri arqueològic a tota la peça i sobretot a la zona cremada, en la qual no s'ha fet cap tipus de reintegració, ni volumètrica ni cromàtica, per tal de conservar-la com un testimoni dels fets succeïts.

En els espais en què hi havia els quatre quadres, dels quals només se'n conserva un, s'hi ha col·locat una tela neutra de color marró fosc muntada en un bastidor, com si d'un quadre es tractés, substituint així els plafons de fusta de color rosat existents.

Aquests treballs de restauració es complementen amb una exhaustiva documentació fotogràfica i una memòria.

És important tenir en compte la necessitat de preservar i conservar el patrimoni cultural. Cal que les obres d'art es conservin en unes condicions favorables que evitin, dins del possible, qualsevol intervenció, i si la restauració és imprescindible cal que aquesta es porti a terme amb rigor i qualitat.

Mia Marsé